

สรุปบทเรียนสรุปบทเรียน AI Governance and Ethics
หลักการจริยธรรม ธรรมาภิบาล และข้อกำหนดในการประยุกต์ใช้ AI
รอบการประเมิน 1/2569 ผ่านการอบรมด้วยระบบการเรียนออนไลน์
ของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

โดย นายศุภมงคล จรดอน นักสำรวจดินปฏิบัติการ กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3

จริยธรรมในการใช้ AI (AI Ethics) คือแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาและใช้งานปัญญาประดิษฐ์อย่างรับผิดชอบ โปร่งใส ยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ เคารพความเป็นส่วนตัว และคำนึงถึงผลกระทบต่อมนุษย์และสังคม เพื่อป้องกันอันตรายหรืออคติที่อาจเกิดขึ้น หลักการสำคัญคือต้องมีมนุษย์กำกับดูแล (Human Oversight) และตรวจสอบได้ หลักจริยธรรมที่สำคัญในการใช้ AI (Key AI Ethics Principles):

- ความยุติธรรมและความเท่าเทียม (Fairness & Equality): AI ต้องไม่ออกแบบมาให้เลือกปฏิบัติหรือมีอคติ (Bias) ต่อกฎคน เชื้อชาติ หรือเพศ
- ความโปร่งใส (Transparency): ต้องสามารถอธิบายได้ว่า AI ได้ผลลัพธ์นั้นมาได้อย่างไร เข้าใจกระบวนการตัดสินใจได้
- ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัย (Privacy & Security): ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล และไม่นำไปใช้ในทางที่ผิด
- ความรับผิดชอบ (Accountability): ต้องระบุผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนเมื่อ AI สร้างความเสียหายหรือตัดสินใจผิดพลาด
- ความปลอดภัยและเชื่อถือได้ (Safety & Reliability): ระบบต้องมีความเสถียร ไม่สร้างความเสียหาย
- การใช้งานเชิงบวก (Beneficial AI): พัฒนา AI เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ใช้:

- อย่าเชื่อถือ AI ทั้งหมด: ควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจาก AI ก่อนนำไปใช้งาน เพราะอาจมีข้อมูลเท็จ (Fake News) หรือข้อมูลที่บิดเบือน
- ตรวจสอบอคติ (Bias Check): ตรวจสอบผลลัพธ์ว่าเอื้อประโยชน์หรือเสียเปรียบกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือไม่
- เคารพกฎหมายและลิขสิทธิ์: ไม่ใช้ AI เพื่อละเมิดลิขสิทธิ์ ดัดแปลง หรือสร้างเนื้อหาที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม
- รู้เท่าทัน (AI Literacy): ฝึกอบรมและทำความเข้าใจการทำงานของ AI เพื่อให้ใช้งานได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

EU AI Act เป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่มุ่งเน้นการควบคุมการใช้งาน AI โดยเฉพาะ กฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายหลักคือคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก

และการป้องกันการเลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความโปร่งใส ทำให้การทำงานของระบบ AI สามารถตรวจสอบได้ และผู้ใช้งานสามารถเข้าใจได้ว่าระบบ AI ตัดสินใจอย่างไร รวมถึงควบคุมการใช้งาน AI ในด้านที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสังคม เช่น การใช้ AI ในการตัดสินคดี หรือการคัดเลือกบุคลากร

โดย EU AI Act ใช้แนวทางพิจารณาจากระดับความเสี่ยง กล่าวคือระบบ AI ที่มีความเสี่ยงสูงกว่าจะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดกว่า โดย “ความเสี่ยง” ในบริบทของ AI Act ได้แก่ความเสี่ยงด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อระบบดังกล่าวทำงานเป็นส่วนประกอบหลักของผลิตภัณฑ์ดิจิทัล

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุม AI โดยเฉพาะ

แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุมปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการทำงาน AI ในประเทศไทยจะไม่มีข้อกำหนดใดๆ เลย เพราะก็มีกฎหมาย PDPA (Personal Data Protection Act) ที่เกี่ยวข้องกับการนำข้อมูลผู้ใช้งาน หรือลูกค้ามาใช้ รวมถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายคอมพิวเตอร์ ที่สามารถใช้ควบคุมการใช้งาน AI ได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ AI จากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ “แนวปฏิบัติเบื้องต้นในการใช้ ChatGPT สำหรับองค์กร” ที่เผยแพร่โดยศูนย์ AI Governance ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรม

อิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) ให้องค์กรและบริษัทใช้ศึกษาแนวปฏิบัติ และเร่งออกนโยบายที่เกี่ยวข้อง

เชื่อว่าหลังจากนี้หน่วยงานภาครัฐก็กำลังเร่งศึกษา และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับ AI โดยเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตอย่างแน่นอน

